

AFGHÁNISTÁN DESET LET POTÉ...

AFGHANISTAN TEN YEARS AFTER...

Slavomír HORÁK *

Abstrakt

Článek se zabývá analýzou vnitřní politiky Afghánistánu po roce 2001, hodnotí výsledky, kterých bylo dosaženo při budování státu. Tyto výsledky poté v závěru promítá do možností, jak k Afghánistánu přistupovat v souvislosti s odchodem či omezením zahraničního vojenského kontingentu v zemi. Za jeden z hlavních určujících faktorů vývoje v zemi považuje nadále se prohlubující fragmentaci, rozšíření rozporů mezi afghánskými etniky či jednotlivými klaney, které podtrhují odlišné přístupy jednotlivých polních velitelů k budování státu. Tato fragmentace může po odchodu spojeneckých vojsk vést k novému kolu vnitřního ozbrojeného konfliktu. Mezinárodní společenství má přitom limitované prostředky i omezený vliv v zemi, který by tomuto vývoji případně zabránil.

Abstract

The article focuses on the analysis of the internal politics of Afghanistan after 2001 and evaluates the results of state- and nation-building. The emphasis on internal politics is the only possible way to understand the processes in the country and work out the strategy for the country after the planned withdrawal (or limitation) of foreign troops from the country. In this context, the fragmentation and deepening cleavages among various social strata in the country (ethnic, sub-ethnic) is considered to be a crucial determinant of the development in the country. Several power groups define diverse attitudes towards the character of the future Afghan state. These circumstances could lead to the new round of the military conflict after the removal of foreign troops which are considered as a negative factor by a large part of the Afghan elite, albeit they serve as one of the stabilization factors in the country. However, the international community has (and will have) limited tools and influence to prevent any prospective conflict in the country.

Klíčová slova

Afghánistán, vnitřní politika, konflikt, Tálibán, fragmentace.

Keywords

Afghanistan, Internal Politics, Taliban, Conflict, Fragmentation.

ÚVOD

Smrt Usámy bin Ládina rozvířila v odborných i novinářských kruzích nové kolo diskusí o odchodu amerických vojsk z Afghánistánu a obecně o budoucnosti této země. Vždyť smrtí nejhledanějšího teroristy světa došlo k naplnění jedné z hlavních příčin vpádu spojeneckých vojsk do Afghánistánu na podzim 2001. Afghánistán se po dobu přítomnosti spojeneckých vojsk výrazně proměnil – byla výrazně zvýšena (či spíše normalizována) gramotnost, především dívek, vystavěna řada objektů infrastruktury a země se otevřela pro zahraniční investice (jakkoliv problematické). Vyrostla skupina lidí, kteří si pamatují konflikt v zemi, vládu Tálibánu a jsou ochotni podporovat ukončení vnitřních bojů a podporovat kohokoliv, kdo by v tom chtěl pomáhat. Nelze však zastírat, že se tato umírněná

* E-mail: slavomir.horak@post.cz

skupina lidí jenom těžko prosazuje k moci, jestliže nejsou odstraněny hlavní překážky bezkonfliktního vývoje v zemi.

Posttálibánský Afghánistán zdědil řadu problémů válečného konfliktu z let 1978–2001. Na prvním místě jsou to především prohloubené společenské rozpory, zejména na etnické a regionální úrovni (oba faktory se přitom vzájemně prolínají). Po deseti letech posttálibánského vývoje se nepodařilo zlomit moc regionálních a lokálních velitelů.¹ S ohledem na tuto fragmentaci moci, jejíž počátky lze spatřovat již v době režimu Muhammada Da'úda v letech 1973–78, je nutno v případě Afghánistánu analyzovat celou řadu lokálních situací, které nemají vliv na centrální vládu, a které naopak centrální vláda není schopna při jejich značném množství a různorodosti kontrolovat. Lokální situací se nemyslí pouze situace v jednotlivých provinciích, ale především v jednotlivých „panstvích“ rozdělených mezi lokální polní velitele. Pouze tato hluboká analýza situací by nám umožnila udělat si obrázek o celém Afghánistánu. Polní velitelé a jiné lokální autority totiž rozhodují o situaci na velké části reálně rozdělené země. Jejich interakce s ostatními „panstvími“, schopnost spojovat „svá“ území s většími celky vede k momentální stabilizaci či destabilizaci určité části Afghánistánu. Kromě toho je zapotřebí i nadále počítat s tradičním kmenovým a klanovým rozdělením a místními tradicemi. Tyto aspekty zůstávají jedním z hlavních faktorů afghánské společnosti a nadále stimulují zejména lokální konflikty mezi vesnicemi, rody, veliteli či jednotlivci. Tyto situace jsou navíc v proměnlivém afghánském prostředí velmi nestabilní a mohou se výrazně měnit.

Následující text se zabývá především proměnami vnitřní politiky Afghánistánu za posledních deset let. Jakkoliv totiž vliv vnějších aktérů může pomoci určitým silám v zemi, její vývoj vychází a bude vycházet především zevnitř afghánské společnosti či politiky. Na základě analýzy vnitřní situace v Afghánistánu lze totiž uvažovat nad dvěma základními otázkami, které si musíme položit před rokem 2014, tj. před plánovaným stažením cizích vojsk ze země nebo jejich výrazným omezením. Za prvé jsou to perspektivy vývoje země bez spojeneckých vojsk či s jejich omezenou přítomností a také s nižší zahraniční podporou. A za druhé je rovněž třeba přemýšlet nad mírou a formou další vnější angažovanosti v zemi.

Cílem textu je proto analýza výsledků budování nového afghánského státu, a to jak v rovině formální, tak i neformální. V této souvislosti je taktéž důležité ukázat na proměnu hnutí Tálibán, s nímž bude nutno v dalším vývoji počítat, ať již v jakékoliv podobě a bez ohledu na mínění současných západních spojenců prezidenta Karzáiho. S ohledem na vývoj v zemi v posledních letech je nezbytné věnovat zvýšenou pozornost fenoménu fragmentace země, která je určujícím faktorem (nejen) současného Afghánistánu a jež se navzdory centralizačním snahám současného vedení i nadále prohlubuje. Z výše uvedených důvodů se článek nezabývá vnějšími aktéry a jejich pozicí v zemi, přestože nelze vliv těchto sil zcela popřít.

Výzkum současné situace v Afghánistánu vždy pracuje se značnými nepřesnostmi. Lze být specialistou na určitou oblast, což však vůbec neznamená znalost zbytku Afghánistánu. Z výzkumu jedné či několika lokálních situací totiž nelze vyvozovat závěry platné pro celý Afghánistán. Avšak zkoumání celoaafghánské politiky bez znalosti lokálních situací rovněž nebude komplexní. Ten, kdo by chtěl zkoumat Afghánistán v jeho celku, tak bude vždy bez určitých částí mozaiky. Není vyloučeno, že právě z těchto nejasných či neznámých lokálních situací může vyplynout širší kontext, podobně jako tomu bylo v roce 1994, kdy řada pozorovatelů (místních i zahraničních) na afghánském jihu nedocenila sílu a význam hnutí Tálibán.

PROBLÉMY BUDOVÁNÍ AFGHÁNSKÉHO STÁTU

Po prvních čtyřech letech budování formálních institucí afghánského státu bylo možné konstatovat dosažení cílů stanovených tzv. bonnským procesem z prosince 2001. Na několika zasedáních Lója Džirgy, které byly považovány za nejvíce legitimní orgán tehdejšího rozděleného Afghánistánu, se podařilo shodnout se na nové ústavě, považované za nejliberálnější v krátkých dějinách konstitučního práva v zemi (jakkoliv i zde by mohla být provedena kritická analýza). Byly vybudovány základy státních institucí a proběhly prezidentské a parlamentní volby. Pokud by nadále zůstaly zachovány tyto

státní struktury a postupně byly rozšířeny jejich reálné pravomoci na místech, bylo by zcela jistě možné časem hovořit o relativně úspěšném budování poválečného afghánského státu.

Jestliže se však podíváme za kulisy tohoto ideálního obrazu, uvidíme prakticky stejné problémy, s nimiž se setkáváme po celé období moderních dějin Afghánistánu. S ohledem na válečný konflikt jsou tyto problémy navíc obnažené ve své krystalické podobě. Implementace relativně demokratického systému do válkou zničeného a fragmentovaného Afghánistánu s reálně slabou vládou neumožňuje dost dobře ustát tlaky formací, které snahu o budování státu torpédují vlastními představami o uspořádání afghánského státu. Tím spíše, jestliže je tento systém podporován převážně zvnějšku, se může předpokládané oslabení masivní vojenské přítomnosti cizích armád v zemi i snížení finanční pomoci, která mj. finančně udržuje státní instituce při životě, ukázat pro stávající křehký systém osudným. Vytvoření a prvotní udržení afghánské státní správy tak bylo pouze prvním krokem, který však často zůstal spíše na normativní úrovni.

Mezi jedny z hlavních problémů politického systému v zemi patří paradoxně samotná snaha o konsolidaci země. Centralizace afghánského státu stvrzená novou ústavou byla logickou reakcí na fragmentaci země. Udělení dostatečných pravomocí centrálním orgánům a především prezidentovi země byly patrně jedinou záchranou před pokračujícím rozpadem země. Centralizace však nebyla doprovázena legitimizací nové moci. Sjednocujícím prvkem se nestal ani návrat krále Muhammada Záhira Šáha z emigrace.² Bývalý král sice nepostrádal určitý legitimizační prvek a respekt značné části populace bez ohledu na etnickou příslušnost, avšak jeho reálný vliv se při existenci silných regionálních tlaků ukázal jako minimální pro legitimizaci stávající vlády. Navíc byl král vnímán již jako figura stojící mimo afghánskou společnost (mj. i kvůli dlouhodobé emigraci). Po jeho smrti navíc zmizel i tento faktor a nebyl dosud ničím nahrazen. Je ostatně otázkou, zda vůbec bylo možné nalézt adekvátní náhradu.

Samotná centralizace země byla nadto provedena často nevybíravými způsoby. Již při přijímání nové ústavy byly dokumentovány případy nuceného konsenzu, výhrůžek, korupčního jednání, které postiženými nebudou zapomenuty.³ Tyto způsoby samy o sobě nejsou ničím novým v (nejen) afghánské politice, naopak jsou (chtělo by se říci bohužel) součástí politické kultury této země. Nová afghánská politika po roce 2001 se tak ocitla v začarovaném kruhu, kdy je stát budován na základech staré politické kultury se starými kádry vychovanými v tomto duchu. Snaha reformovat tuto politickou kulturu tradičními i ne zcela čistými metodami podkopává celý proces budování státu.

Samotný akt přijetí ústavy, respektive diskuse před konstituční Lója džirgou ukázala, že Karzái i ostatní vlivné osobnosti myslí v intencích aktuální taktiky a postrádají reálnou dlouhodobou strategii. Tak lze potom charakterizovat celou politickou scénu Afghánistánu. Rozhodnutí jsou determinována aktuálními lokálními situacemi a rozložením sil mezi regionálními lídry a centrální moc, která je sama ukotvena v určitém etniku, regionu či klanu a rodině. Tento stav je sice běžný u většiny tzv. demokratických i nedemokratických režimů, nicméně ve značně fragmentované zemi typu Afghánistánu vyvolá jakékoliv závažnější rozhodnutí změny lokálních situací, přeskupení polních velitelů mezi jednotlivými tábory či do řad protivníků budování státu (ať již jde o Tálibán či kohokoliv jiného). Tyto situace je potom zapotřebí řešit, čímž se dostáváme do bludného kruhu akcí a reakcí.

Snaha centralizovat vládu paradoxně a v kontrastu s výše uvedeným vedla Karzáiho k nutnosti spolupracovat s dalšími regionálními veliteli, bez nichž by základní konsolidace území nebyla ani v nejmenším možná (jakkoliv je tato situace v očích jeho soukmenovců a klientů ne příliš přijatelná). Výsledkem byly výrazné přesuny ve funkcích mezi nejvýznamnějšími regionálními veliteli a snaha oslabit jejich vliv zapojením do ústřední vlády.⁴ Zároveň je jinak zcela legitimní snaha převedení dosavadních příjmů těchto lídrů do státní pokladny vedla k hledání nových zdrojů zisků na vydržování vlastních klientů v loajalitě. Tyto příjmy se potom obvykle nacházely v šedé ekonomice.⁵ Ve výsledku nedocházelo k centralizaci, nýbrž k dalšímu pokračování fragmentace Afghánistánu.

Určitá formální liberalizace politického systému pomocí všeobecných voleb rovněž umožnila zvýšit roli a prestiž regionálních velitelů. Tato skutečnost se odrazila v krajně vyhraněném hlasování v prezidentských volbách v roce 2005 i 2009, kdy jednotliví kandidáti získávali podporu především ve „svých“ regionech, tj. ze stejného regionu, od téhož etnika či subetnické skupiny.⁶ Tímto způsobem

došlo k prohloubení fragmentace země, která dosáhla úrovně hrozící opět postupným rozpadem jednotného státu.

Ukazuje se také, že většina členů parlamentu též posiluje především vlastní regionální struktury, které jim umožnily zvolení. Prezident a parlamentní většina proto dnes často stojí na značně protichůdných pozicích. Prezident se proto snaží „vyšachovat“ členy dolní komory parlamentu (pomocí kádrových rotací, jako například nedávného zbavení mandátů pro 62 poslanců sněmovny (Wolosi Džirga), dolní komory parlamentu, pro údajné problémy při volbách v roce 2010) a zavést přímou kontrolu nad některými strategickými rozhodnutími (viz příklad smlouvy Afghánistánu s USA řešené na manipulovatelné Lója džirze). Představitelé parlamentu, jehož podstatnou část tvoří víceméně protipaštunská opozice, se však s tímto krokem nemohou smířit. Tím dochází k dalšímu rozdělení mezi zákonodárný sbor a vládu prezidenta Karzáiho legitimizujícího svá rozhodnutí pomocí nestandardních nástrojů typu Lója džirgy. Parlament však může takto zpochybnit i legitimitu Hamída Karzáiho, což však patrně nebude nic platné, neboť Nejvyšší soud, poslední instance v těchto případech, je plně pod kontrolou Karzáiho.⁷

Fragmentace politického prostředí Afghánistánu, která je jednou z charakteristik současného vývoje (a bude ještě analyzována dále), vede ke zcela rozdílnému vidění situace zvenčí a zevnitř. Zatímco zahraniční spojenci začínají ve světle jakoby upevňujícího se režimu prezidenta Karzáiho doufat v překonání politické fragmentace země, místní i lokální elity i nadále považují současný stav za přechodný a otevřený dalšímu vývoji (obvykle ve svůj prospěch). Jednota Afghánistánu sice existuje, nicméně je velmi křehká a přítomnost cizích vojsk je paradoxně jedním z tmelů této jednoty. Lze očekávat, že po odchodu spojeneckých armád – ať již považovaných lokálními autoritami za spojenecké či nepřátelské – dojde k odstranění tohoto tmelu. Další vývoj potom hrozí novým kolem fragmentace země, nejprve pod taktovkou politického boje o ovládnutí Kábulu po prezidentu Karzáím, později se mohou přidat i vojenské střety. Je jisté, že každý z pretendentů na post afghánského prezidenta má nebo bude mít značnou podporu ve svém regionu a slabou podporu mimo něj. Shoda na jednom kompromisním kandidátovi, jakým byl prezident Karzái, který „přišel“ do určité míry zvenčí a byl zvolen mj. i pod tlakem velmocí, bude velmi obtížná.

PROMĚNY HNUTÍ TÁLÍBÁN

Jako jeden z dalších faktorů ohrožujících jednotu a budování nového Afghánistánu je označováno hnutí Tálíbán. Je však na místě položit si otázku, co vlastně dnes představuje toto hnutí a koho a jak svým jednáním ohrožuje. Z tohoto důvodu je tomuto hnutí věnována zvláštní pozornost, přičemž je analyzována jeho současná struktura a prostředky, jimiž ovlivňuje dění v Afghánistánu.

Vrcholné orgány Tálíbánu tvoří i nadále konzervativní duchovenstvo, které bylo po roce 2001 odstaveno od ideového vlivu v zemi, stejně jako i od mnohých finančních toků, na něž bylo během své několikaleté vlády napojeno. Tato skupina by patrně nebyla spokojena s jakoukoliv politikou ústupků Západu ze strany prezidenta Karzáiho, ačkoli se několikrát pokusil vyjít vstříc alespoň určité části duchovních.⁸ V rozšíření těchto kontaktů však zabránil mj. i tlak některých spojenců na Karzáiho s doporučením nevyjednávat s Tálíbánem, či alespoň omezit vzájemné kontakty Tálíbánu s nově budovanou státní správou.

Na vlastním území Afghánistánu se však vliv Tálíbánu projevuje jak přímo, tak nepřímo. Řada polních velitelů totiž používá hnutí Tálíbán jako nálepku, obchodní či vojenskou značku. Tito velitelé mohou (ale také nemusí) být napojeni na hnutí jako jeho klienti a propagátoři a mohou se starat o své ekonomické a vojensko-politické zájmy či zájmy samotného hnutí. Za značku Tálíbánu lze skrýt jejich lokální ambice a v případě potřeby provádět operace podle pokynů vedení hnutí. Je přitom prakticky nemožné odlišit, která akce je vlastní iniciativou a která je vedena v zájmu Tálíbánu.⁹ Jižní a východní Afghánistán, jenž je pod vlivem tohoto hnutí, tak poměrně přesně odráží situaci z první poloviny 90. let minulého století, kdy moc lokálních polních velitelů rostla.

Po roce 2001 tyto velitelé často pokračovali nejen ve faktickém vojenském, ale také hospodářském vedení svého „panství“. V rámci mikroregionu měli největší finanční možnosti (ty se mohly projevat ve vlastnictví automobilu, kontrolou nad místním bazarem či ochranou a výběrem daní ze zemědělství,

včetně – alespoň na některých místech – pěstování máku). Tyto skupiny mají mezi sebou složité a proměnlivé vztahy, dochází k jejich štěpení, ba dokonce nevraživosti a zároveň opětovnému spojení.

Talibán má na rozdíl od svých protivníků – Afghánské národní armády a vojsk ISAF – výhody znalosti a částečně (jakkoli nezřídka vynucené) podpory místního obyvatelstva. Tato podpora nemusí nutně být na úrovni civilních struktur, lokálních elit či běžné populace. Talibán ovládá celou řadu území a přitom využívá nejvlivnější síly, tedy lokální polní velitele. Ti zároveň potřebují pomoc Talibánu, pokud chtějí i nadále držet kontrolu nad určitým územím. Afghánská národní armáda a civilní správa se svou nálepkou „pomahačů okupantů“ není pro lokální velitele příliš atraktivní, neboť není často v očích řady lidí legitimní a její podpora se může (s vyschnutím podpory zvenčí) stát značně nejistou. Zapojení do státních struktur je tak pro velitele spíše nevýhodné, neboť by mohli přijít o vliv nad svým panstvím. Talibán je schopen tohoto faktu velmi vhodně ideologicky i vojensky využít. Jeho výhoda je navíc v pružnosti, s jakou jsou schopni se přizpůsobit aktuálnímu vývoji a vytvářet měnící se lokální situace, které je pro lidi zvenčí (spojenecká vojska i afghánskou armádu) značně obtížné vůbec rozpoznat, natož postihnout a analyzovat.¹⁰

Hnutí Talibán může také s úspěchem využívat negativistickou taktiku, při níž stačí poukazovat na neúspěchy vlády v zemi (argument, který nelze při nejlepším vůli vyvrátit), tradiční i novodobé spory mezi jednotlivými kmeny, vesnicemi, vůdci apod., zejména potom přítomnost zahraničních vojsk a jimi způsobených ztrát na civilním obyvatelstvu (které lze zveličit a propagandisticky prodat) a v důsledku také na zahraniční NGO a PRT, které mohou být snadno označeny negativními nálepkami bez ohledu na bohužel a prospěšnou snahu o rekonstrukci země.¹¹ Těžkopádnost, neefektivita a dlouhodobý horizont výše uvedených aktérů jsou totiž spojeny se zklamáním, které předcházelo očekávání rychlé nápravy lokálních poměrů. Tento místní neúspěch centra se stal v očích místní populace značně degradujícím prvkem (všichni přece očekávali rychlou a viditelnou pomoc).

Ve světě aktuálních koalicí a patronsko-klientských spojení, do kterých se Talibán podle své potřeby a možností zapojuje, se hnutí může stát velmi úspěšným při získávání nových rekrutů, lokálních velitelů, či alespoň při zastrašení těch, kteří spolupracují s „cizinci“ nebo s vládními orgány. Podle tradice je silnější a mocnější ten, jenž dokáže zaplatit více bojovníků.¹² Lokální zdroje (výpalné, obchod s narkotiky, únosy apod.) jsou obvykle méně jistým, ba dokonce problematickým zdrojem příjmů pro lokální velitele.¹³ Talibán, jako „domácí“ síla (na rozdíl od afghánské armády či sil ISAF), je navíc vnímán jako úspěšná značka (přinejmenším na úrovni propagandy). Pro talibánce se statusem úspěšných „podnikatelů“ je tudíž mnohem jednodušší vystupovat v roli „svých“ a „správných“.

Celý výše uvedený komplex problémů umožňuje špičkám Talibánu získávat kontrolu nad jednotlivými oblastmi pomocí výzev k jednoduchým a krátkodobým řešením. Zároveň se tak Talibán ukazuje jako značně amorfní uskupení, což je patrně důvodem selhání jinak dobře myšlené strategie zapojení „umírněných“ stoupců Talibánu do stávající vlády. Při bližším zkoumání se totiž ukázala absence osobností i celých skupin ochotných k jednání. Ačkoliv jsou představy jednotlivých lokálních velitelů pod vlivem Talibánu různorodé, při podobné roztržštěnosti hnutí nelze rozpoznat „názorová křídla hnutí“, tím méně s nimi vstoupit v jednání.¹⁴

POKRAČUJÍCÍ ROZKOL AFGHÁNSKÉ SPOLEČNOSTI A ELITY

Po svržení talibánské vlády již společnost a elity jednotlivých regionů přestaly být spoutány jednotným režimem, byť radikálního směru, a došlo fakticky k opětovnému rozdělení Afghánistánu na zájmové zóny jednotlivých velitelů, a to v jeho podobě v letech 1992–1996. Situace se lišila instalací nové, v dané situaci kompromisní centrální vlády, kterou v roce 2002 uznávaly více či méně všechny strany. Jednotlivé frakce také nevedly tvrdé boje v regionech ani o Kábul. Nejednotnost a občasně lokální konflikty o vymezení hranic své moci však zůstaly trvale přítomny. Lze konstatovat, že právě nejednotnost země a absence sjednocujícího centrálního prvku patří momentálně k hlavním problémům Afghánistánu.

Afghánští králové se často potýkali se vzpourami a problémy v jednotlivých regionech, avšak obvykle byli vnímáni jako symbol legitimizace jednotného státu. Tato koncepce se začala paradoxně

drolit s určitou politickou liberalizací v 60. letech. Právě pokus o vytvoření liberálnější monarchie s prvky demokratického zřízení a soutěží politických stran vyústil v založení řady legálních i pololegálních uskupení nejrůznější ideologie. Množství a různorodost těchto názorových skupin a zároveň nevypracované mantinely jejich vedení (zákony o politických stranách a volbách apod.) a navíc podpora vybraných skupin zvenčí (z obou stran tehdy bipolárního světa) nakonec vedly v nevraživost mezi jednotlivými skupinami a později v otevřený boj.

Značná část dnešní intelektuální elity Afghánistánu, stejně jako politické elity v čele s Hamídem Karzáím, vidí ideální a často idealizovaný obraz Afghánistánu před rokem 1978, případně před pádem prezidenta Nadžibulláha v roce 1992. Ve světle pozdějších konfliktů, zhroucení státu a hospodářského rozvratu země se skutečně může relativně bezkonfliktní a liberální doba vlády krále Muhammada Záhira Šáha zdát téměř idylickou. Je si však nutno uvědomit, že Afghánistán této doby byl spíše procedurální demokracií (ostatně podobně jako dnes) s obrovskou korupcí.¹⁵ Z tohoto důvodu je poměrně scestné idealizovat Afghánistán před rokem 1978 a zejména glorifikovat jakoby demokratické zřízení v zemi v podobě konstituční monarchie a později republikánského režimu. Návrat do této doby již není možný právě s ohledem na pozdější fragmentaci země.

Převratem z roku 1978 došlo k převedení bojů jednotlivých skupin z politické na vojenskou úroveň, dále zesílenou vpádem sovětských vojsk a postavením Afghánistánu jako teritoria vzdálených bojů supervelmocí v rámci studené války. Přes nesporný význam vnějšího zasahování do afghánských záležitostí však v Afghánistánu probíhal především vnitřní konflikt. Režim Lidově-demokratické strany Afghánistánu a odpor proti ní vedl k růstu ambicí jednotlivých regionálních vůdců a vytváření jejich vojenské moci. Po pádu prezidenta Nadžibulláha se vítězové nebyli schopni dohodnout na rozdělení moci a vypuklo nové kolo konfliktu, jež mělo na další vývoj devastující dopad a vedlo k definitivnímu rozdělení formálně jednotného Afghánistánu. Od doby převzetí moci dynastií Durrání v 18. století patrně nikdy nebyla země takto roztržena. Vláda hnutí Tálibán v letech 1996–2001 dokázala silovým způsobem potlačit odstředivé ambice (kromě několika ohnisek odporu v severovýchodním Afghánistánu), avšak vítězné tažení tzv. Severní aliance v roce 2001 tyto rozpory opět obnovilo.

Faktory nové fragmentace Afghánistánu lze rozdělit na tři hlavní skupiny – politické ambice jednotlivých vůdců, rozdílné představy o vedení země mezi Karzáiho administrativou a regionálními a lokálními veliteli a také rostoucí etnické rozdělení společnosti.

První případ vyplývá z vývoje Afghánistánu po více než dvaceti letech předchozího konfliktu. Zejména v boji proti režimu Lidově-demokratické strany Afghánistánu a také sovětské okupaci se vypracovalo několik polních velitelů, již získali velkou moc na územích, která měli pod svou kontrolou. Ta byla velmi často prováděna systémem „klientů“ – lokálních polních velitelů – jednotlivých okresech a mikroregionech, kteří za svou věrnost dostávali zaplacení. Po pádu režimu prezidenta Nadžibulláha se tito lokální i regionální polní velitelé ocitli bez bojového protivníka, zároveň se však odmítali vzdát svých nabytých neformálních pravomocí a „panství“. Ambice jednotlivých vůdců na sebe proto musely logicky narazit, což bylo jednou z hlavních příčin vypuknutí občanské války mezi vítězi nad tzv. komunisty v letech 1992–1996. Zcela logicky byl tehdy hlavní výhrou Kábul. Po nástupu Tálibánu došlo k relativnímu uklidnění situace, lokální i regionální velitelé se pokoušeli o odpor proti novému pašunskému hnutí, uprchli do zahraničí nebo se naopak k Tálibánu přidávali. V této době se také rozpadl systém vazeb mezi regionálními veliteli a jejich „klienty“ – lokálními polními veliteli (typické například pro hnutí Džonbeši Melli Abdula Rašida Dostúma). Tato skutečnost vedla po roce 2001 k další fragmentaci Afghánistánu, ve které se část moci v regionech rozdrobila mezi těžko kontrolovatelné lokální polní velitele s jejich vlastními ambicemi. K tomuto procesu paradoxně přispěla snaha Karzáiho administrace (za podpory Západu) centralizovat zemi a omezit vliv jednotlivých regionálních velitelů.¹⁶ Situace se v některých regionech stala méně přehlednou, oslabila se kontrola z jednoho regionálního centra a vzrostla moc lokálních polních velitelů (bývalými klienty Dostúma, Mazarího, Mohaqqiqy či Mas'úda), na něž bylo zároveň obtížné dosáhnout úřednictvem Karzáiho administrace, která na místech postrádala legitimizaci.

Mezi nejvyšší afghánskou elitou, reprezentovanou především bývalými polními veliteli i lidmi Hamída Karzáiho, stejně jako ilegálně působícími lídry Tálibánu, rovněž docházelo k rozkolům ohledně dalšího vedení země. Představitelé tzv. Severní aliance byli do určité míry odstaveni do více či

méně ceremoniálních pozic, zatímco do reálně vlivných funkcí byli dosazeni stoupenci, příbuzní i klienti Hamída Karzáiho. Karzái se vedle řady lidí ze svého kmene a obecně z Paštúnů obklopil logicky lidmi, jež znal z emigrace a kteří mu pomáhali lobovat za pomoc pro Afghánistán zvenčí. Hrubě řečeno tak lze afghánskou nejvyšší politickou scénu rozdělit na „západníky“ (emigranti, kruh okolo Karzáiho, většinou Paštúni), „mudžahedíny“ (obvykle členové bývalé Severní aliance s aureolou bojovníků proti Tálíbanu) a „tálíbance“ (bývalé i současné, včetně těch, kteří působí v ilegalitě, avšak i nadále si udžují svůj vliv alespoň v několika regionech na jihu země). Hranice mezi těmito kategoriemi nejsou vůbec uzavřené, naopak dochází k řadě „přestupů“ a průniků na nižší i vyšší úrovni hierarchie. Zároveň však tato situace vedla k celé řadě neuspokojených ambicí, zejména velitelů bývalé Severní aliance. V letech 2002–2004 bylo možné pozorovat stoupající napětí mezi Karzáim a vlivnými veliteli. Po vzpourách vyvolaných stoupenci Ismaíla Chána a Abdula Rašída Dostúma se podařilo jakžtakž utišit počínající další kolo občanské války, a to inkorporací vlivných velitelů do vlády (Ismaíl Chán) nebo jejich odstavením (neúspěšný pokus dostat do zahraničí Abdula Rašída Dostúma).¹⁷ Tím však došlo k definitivní likvidaci křehké koalice Severní aliance a Karzáiho. Nové posty nicméně umožnily zachovat těmto velitelům významné postavení (politické, vojenské a především obchodní) ve svých regionech. Spolu s rostoucí ambicí příbuzných a známých Karzáiho se začaly tlumit reformní kroky. Postupně tak došlo k určitému statu quo, tj. konzervaci neuspokojivého stavu země. V této situaci stojí na jedné straně vláda, které málo lidí věří, jež však buduje obrázek jednotného státu (byť s vlastním zkorumpovaným aparátem), na druhé straně velitelé (či jejich následovníci, jako například Ahmad Zija Mas'ud, bratr legendárního Ahmada Šáha Mas'uda), kteří jsou momentálně připoutáni ke Karzáimu dočasným spojenectvím. Třetí stranou afghánské elity jsou zároveň protivníci jak velitelů bývalé Severní aliance, tak i prezidenta Karzáiho, kteří mají vlastní představu o politickém zřízení v Afghánistánu, založeném na převaze etnické či náboženské. K nim patří především nejvyšší velení Tálíbanu či velitel *Hizb-i Islámi* (Islámské strany) Gulbuddín Hekmatjár s lokálními polními veliteli, kteří se k nim z určitých důvodů hlásí, ale také řada lokálních velitelů, kteří jsou zklamaní ze své nedostatečné role v posttálíbánském Afghánistánu.

Třetím problémem země jsou jeho rostoucí etnické rozpory. Role etnického faktoru po centralizačním období Tálíbanu nadále vzrostla a národnostní příslušnost se stala významným kádrovacím faktorem.¹⁸ Veškeré změny v Kábulu jsou posuzovány (ať právem či domněle) z etnického hlediska. Určitá část emigrantských Paštúnů z okolí prezidenta Karzáiho se snaží vykázat Nepaštúny do těch sfér, které zaujímali před rokem 1978, zatímco zástupci jednotlivých národností (zejména Tádžiků nebo Hazárů) získali v období občanské války značný vliv a podíl na moci, čehož se pochopitelně pouze velmi neochotně vzdávají.

Válkou byly posíleny stereotypy mezi jednotlivými etniky (ty jsou často dále podporovány lokální propagandou) a jejich výsledkem je téměř stoprocentní etnická loajalita vůči politickým autoritám z jednotlivých národností. Tato skutečnost se projevila již v roce 2004 v době prezidentských voleb, kde všichni kandidáti zaznamenali pronikavý úspěch ve „svých“ etnických regionech, zatímco v ostatních byly jejich zisky mizivé.¹⁹

Etnické rozdělení země lze tradičně demonstrovat na příkladu budování afghánských bezpečnostních složek, které jsou často postaveny na kmenovém základě. Po roce 2001 však zároveň došlo k nucenému odzbrojení dosavadních, do značné míry nepaštunských milicí. Tato skutečnost pochopitelně vyvolala meztietnickou nevraživost, neboť mnohým vlivným Paštúnům se toto opatření zdálo málo, z hlediska ostatních národností zase šlo o zasahování do jejich vybojovaných práv. Případy zneužívání pravomocí ze strany nových policejních či armádních složek vůči jiným národnostem jsou stále častější a nadále prohlubují stereotypy o „těch druhých“. Se stejným problémem se potýká i nová afghánská armáda, přičemž jde o starou záležitost, kdy pro tádžické či hazárské vojáky je obtížné poslouchat paštunského velitele a opačně.²⁰ Jestliže budeme analyzovat jednotlivé operace afghánské armády, dostaneme se mezi dva mlýnské kameny. Při nasazení vojáků v jejich „domovských“ regionech nelze naplno počítat s jejich loajalitou v bojích příbuznými, zatímco přítomnost vojáků z jiných regionů opět prohlubuje etnické stereotypy. Základy jednotné armády tak bude možné do budoucna značně oslabit, ne-li zcela rozbít, a to nehlédě na současnou loajalitu vůči vládnímu kurzu a jistému budovatelskému nadšení mnohých Afghánců.

V posledních letech se zároveň projeví i nové faktory etnického rozčlenění země. Dosud prakticky stranou zájmu stojí například problém Balúdzů, kteří poprvé v afghánské moderní historii uplatňují separatistické sklony, koordinované a spojené s akcemi svých soukmenovců v Íránu a zejména v Pákistánu.²¹ Etnické rozpory se projevují i v dosud relativně klidné oblasti afghánského Turkestánu, tj. severních oblastí země s poměrně silnou paštunskou menšinou, jejíž situace se v době prohlubujících se etnických rozporů značně komplikuje, a to včetně dosud nevídaných útoků na tuto menšinu. Tyto skutečnosti sice nejsou rozhodující v celoafghánské politice, na druhou stranu jsou právě těmi lokálními událostmi, které přispívají k fragmentaci země.

Rozpory však probíhají i uvnitř jednotlivých etnik, respektive jejich elit. Pokud se podíváme například na hazárské elity, je zde patrný určitý generační spor mezi stoupenci starších tradic na jedné straně a stoupenci moderního světa.²² Zejména mezi nastupující generací elit klesá popularita Íránu, zároveň je to, schizofrenicky řečeno, klíčová země, kam Hazárové obražejí své naděje na pomoc v případě další fragmentace země.

Na opačném pólu stojí stále silnější popularita tzv. Velkého Paštúnistánu, která počítá se změnou stávající Durrandovy linie. Zároveň však není zcela jasné rozdělení, které paštunské kmeny či jejich části podporují zrušení této linie a které nikoliv. Idea Paštúnistánu však z celoafghánského pohledu rovněž přispívá k rozčlenění země, neboť se v ní fakticky počítá s rozbitím Afghánistánu i Pákistánu, zmítaného rostoucími rozkoly politické elity, společnosti i projevy stále patrnějšího radikálně islámského faktoru.²³

Uvedené tři problémy tak ukazují alespoň část komplexní mozaiky příčin současné situace v Afghánistánu. Složení této mozaiky představuje velmi jemnou a především dlouhodobou práci. To však předpokládá nejen dlouhodobou centrální, ale především silnou a legitimní vládu (ať již demokratickou či nikoliv). Bez ní nebude možné překonat odstředivé tendence, rostoucí rozpory mezi jednotlivými skupinami. Latentní existence, či dokonce růst těchto odstředivých tendencí je záležitostí všech vlivných skupin, tj. nikoliv pouze Tálibánu, který je často považován za hlavní faktor destabilizace Afghánistánu.

ZÁVĚR

Po deseti letech budování státu nebyl splněn ani jeden ze čtyř hlavních předpokladů, který by vzdálil perspektivu fragmentovaného Afghánistánu (centralizace moci, ovládnutí lokálních autorit a velitelů, masivní investice a vojenská podpora zvenčí a likvidace hrozby reinkarnace Tálibánu). Strategie rekonstrukce Afghánistánu se navíc ze strany režimu Karzáiho soustředila do značné míry na restauraci předválečného stavu z roku 1978 s ideou centralizovaného státu garantujícího politickou stabilitu.²⁴ I tato myšlenka byla a zůstává závislá na zahraniční podpoře, která přetrvává prozatím do roku 2014. Alternativní lokální představy o uspořádání státu (Severní aliance, Tálibán) počítaly s formálně jednotným, ve skutečnosti však s rozděleným Afghánistánem, případně s převahou určité etnické či společenské skupiny (Tádžikové, Paštúni, duchovenstvo apod.). Tyto koncepty se nezměnily, pouze byly potlačeny budováním zdánlivě jednotného prostoru s podporou zvenčí, na níž bylo možné se aktuálně přizívat. Desetiletá zkušenost s budováním státu v Afghánistánu se však ukázala jako neúspěšná. Pokus implementovat prvky demokratického a otevřeného zřízení do fragmentované společnosti, navíc se značnými etnickými stereotypy, se ukázal pouze jako částečně úspěšný. Formálně v zemi fungují volby, ústava a další atributy standardního státu. Za úspěch také můžeme považovat fakt, že žádný z aktérů stávající moci i jejich oponentů nepopírá zcela existenci jednoho Afghánistánu jako takového, byť se názory na jeho uspořádání značně liší. Na druhou stranu nelze zastírat fakt, že si stále více aktérů představuje tento stát spočívající na zcela protichůdných základech, především však s převahou vlastní skupiny. Bohužel existence zbraní a ozbrojený konflikt od roku 1978 neumožnil klidnou výměnu v čele země. Ve skutečnosti v Afghánistánu nadále dominují zájmy velitelů a vůdců v místní politice a klanová politika v čele země.

Současný režim je udržován především injekcemi zvenčí a prozatím neumí kumulovat zdroje, z nichž by bylo možné vydržovat na dostatečné úrovni vnitřní frontu země, či naopak zadržovat ambice vůdců jednotlivých skupin (nehledě na opakovaná prohlášení těchto vůdců o převzetí moci v zemi či

naopak podpoře jednoty země). Ve stále zjištěné atmosféře Afghánistánu se navíc umírněná křídla jednotlivých vlivných formací nemusejí vždy prosazovat. Životy umírněných představitelů jsou naopak spíše v ohrožení, jak ukázal atentát na bývalého prezidenta Burhánuddína Rabbáního v září 2011. V situaci latentního napětí potom postačí jedna relativně marginální záležitost, která se může stát katalyzátorem nového velkého konfliktu a s ním i další fragmentace. Vnitřní vývoj v zemi tak staví mezinárodní společenství před zásadní zlom, který je determinován plánovaným odchodem nebo výrazným omezením spojeneckých (v první řadě amerických) vojsk. Spolu s vnitřní politikou analyzovanou v článku vede k poměrně rozporuplným a vzájemně si protřečícím závěrům.

Jakkoliv je totiž přítomnost zahraničních vojsk v Afghánistánu terčem stále větší kritiky v zemi samotné, stejně jako ve vysílajících zemích, lze konstatovat, že se jedná fakticky o jedinou sílu, která je momentálně schopna udržet alespoň zdání jednotného státu s jednotnou centrální vládou. Zároveň však se spojeneckými vojsky odejde i vnější hráč a nepřítel, čímž vznikne i na afghánské vnitropolitické mapě ideologická, vojenská i politická mezera. Udržení Afghánistánu jako jednotného státu se stabilními vládami, které by se případně střídaly ve volbách, si přitom vyžádá dlouhodobou stabilitu a značné investice na udržování civilní zprávy, budování a údržbu infrastruktury.²⁵ Zároveň bude nezbytné doufat ve stabilizaci situace v zemi a řešení sporných bodů nevojenskou cestou. To je však značně optimistický scénář. Je třeba si uvědomit, že ochota ke vkladům do Afghánistánu zvnějšku však bude spíše stagnovat. I kdyby se tyto investice našly, určitá část afghánské elity je bude považovat za podporu jedné partikulární části vládnoucí elity, která bude (nikoliv neprávem) obviňována z korupčního jednání a rozkrádání této pomoci. Vnější pomoc tak bude vnímána v afghánské politické a vojenské elitě spíše jako negativní prvek, což značně omezuje možnosti vnějších hráčů zasahovat do dění v zemi.

Po odchodu či omezení přítomnosti cizích vojsk v zemi budou nejrůznější skupiny soupeřící o moc hledat soupeře uvnitř Afghánistánu, přičemž na prvním místě bude stávající administrativa obviňována ze spojenectví s vnějšími silami. Karzáiho centrální vláda tedy bude Nepaštúny považována za paštunskou a upírající práva na vládu ostatním skupinám (bez ohledu na realitu podobných obvinění). Mezi Paštúny půjde o vládu jednoho z kmenů, nadto spojenou s vnějším světem, a tudíž neschopnou samostatné vlády v očích konkurentů. Tato skutečnost může vyostřit boj o moc v Kábulu i v regionech, což může vést k další mentální i faktické dezintegraci celého prostoru. V případě další fragmentace Afghánistánu se však bude země pouze obtížně vracet k původnímu stavu. Je proto nezbytné se připravit i na případné budoucí rozdělení Afghánistánu na menší státy či údělná panství, mj. podle vzoru nedávného oddělení jižního Súdánu. Řízené dělení, jak jej navrhl například Anatol Lieven, však lze pouze těžko provést, problémem bude především rozdělení sfér vlivu a také vztah ke Kábulu a centrální vládě (ať již jakékoliv).²⁶ O řízenou federalizaci se ostatně pokusila i sovětská okupační správa v 80. letech, avšak již tehdy tento plán narazil na nedefinovatelnost jednotlivých národnostních hranic. Za těchto okolností lze počítat spíše s variantou živelného rozčlenění Afghánistánu na několik neuznaných a vzájemně soupeřících panství, která bude v lepším případě zastřešovat a legitimizovat formální a slabá vláda v Kábulu. Hlavní město přitom bude lákadlem pro většinu skupin s ambicemi operovat na celém afghánském území.

Pro vnější hráče, především západní spojence, proto neexistuje mnoho smysluplných variant, jak dál postupovat v Afghánistánu. Lze přiznat porážku, zcela opustit Afghánistán a pouze jej dostatečně izolovat tak, aby co nejméně dozvuků jakéhokoliv tamního vývoje dolehlo za jeho hranice. Je rovněž možné přenechat vliv v zemi jiným uskupením (například Šanghajské organizaci spolupráce apod.), které si však těžko povedou lépe při stabilizaci země. Mezinárodní společenství může zároveň vytrvat v dlouhodobé podpoře současného (nebo jiného) režimu v Kábulu, třebaže nemusí být vždy zcela legitimní a akceptovatelný jak uvnitř Afghánistánu, tak i navenek. Zároveň by bylo nutné doufat ve stabilizaci situace (ovšem pouze vnitřními silami, neboť možnosti vnějších zásahů se budou omezovat) a postupný přechod k umírněnému a nevojenskému řešení konfliktů mezi ambiciózními místními vůdci. Podpora by měla pokračovat do té doby, než bude takový režim schopen samostatně a bez cizí pomoci převzít správu nad celým územím Afghánistánu, nebo alespoň nad klíčovými částmi jeho pestré mozaiky. Prozatím je tato mozaika velmi křehká, její lepidlo nedrží a jakýkoliv prudký pohyb může vést k jejímu opětovnému rozbití, tak jako od roku 1978 a zejména po roce 1992.

POZNÁMKY

¹ Mezi tzv. regionální velitele řadím ty autority, které ovládají, v minulosti ovládali či mají vliv na větší území Afghánistánu. K nim patří především Ismaíl Chán, bývalý guvernér Herátu, Ustad Atta v Balchu a Mazár-e Šarífu, Abdul Rašíd Dostúm v Mazár-e Šarífu, Šebirgánu a Akče, Muhammad Fahím v Pandžšíru (do určité míry i v severovýchodním Afghánistánu), Muhammad Mahaqqiq v severním Afghánistánu, Ghul Aga v Kandaháru, Din Muhammad v Džalálábádu. Lokálními veliteli jsou potom obvykle myšleni jejich klienti na lokální úrovni, kteří ovládají například jeden okres či mikroregion.

² QASSEM, Shayeq, *Afghanistan Imperatives of Stability* Mispercieved, s. 250.

³ Tyto informace pocházejí z neoficiálních zdrojů od různých delegátů a byly potvrzeny autorovi mj. v interview s afghánským analytikem Wahídem Moždehem v Teheránu v listopadu 2005.

⁴ Nutnost „lavírování“ mezi jednotlivými vlivnými skupinami v zemi přinesla i zajímavý výsledek při volbě předsedy parlamentu, kdy poprvé ve vysoké státní funkci stanul Uzbek Abdul Raúf Ibrahimí, jakkoliv je i on spjat s jednou frakcí, konkrétně Dostúmovými Džumbeš-e Mellí-je Esámí. Ostatně nutno poznamenat, že postava předsedy parlamentu je s ohledem na reálné rozdělení pravomocí v rámci Afghánistánu spíše nominální, jakkoliv symbolická.

⁵ Typický je příklad Ismaíla Chána a jím kontrolovaného Herátu. Vedle převzetí iránsko-afghánské celnice, která byla klíčovým zdrojem příjmů pro Ismaíla Chána, se například stavební zakázky na rekonstrukci silnic ujaly turecké společnosti na úkor lokálních společností pod kontrolou Ismaíla Chána. GIUSTOZZI, Antonio, *War and Peace Economics of Afghanistan's Strongmen*, s. 76–77.

⁶ GIUSTOZZI, Antonio, *Los Grupos étnicos y la movilización política en Afganistan*.

⁷ SERENKO, Andrej, *Ijun'skij krizis v Kabule: Hegeran i Islamabad lišajut prava golosa v afganskom parlamente*.

⁸ GIUSTOZZI, Antonio, *Koran, Kalashnikov and Laptop. The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 229.

⁹ GIUSTOZZI, Antonio, *Koran, Kalashnikov and Laptop. The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*.

¹⁰ GELLER, Armando, ALAM, Shah Jalam, *A Socio-Political and -Cultural Model of the War in Afghanistan*, s. 12.

¹¹ JOHNSON, Thomas H., *The Taliban Insurgency and an Analysis of Shabnamas (Night Letters)*.

¹² GELLER, Armando, ALAM, Shah Jalam, *A Socio-Political and -Cultural Model of the War in Afghanistan*, s. 19–20)

¹³ Každý z uvedených aspektů je problematický z jiných důvodů – únosy nelze provádět dlouhodobě se ziskem, výpalné je sice stálým, nicméně velmi slabým zdrojem příjmů s ohledem na slabost místních podnikatelů, kteří se mohou stát „klienty“ a terčemi výpalného. Větší podnikatelé se obvykle sami stávají patrony či jsou klienty lidí mnohem bohatších a vlivnějších, tj. nedosažitelných pro jednoho polního velitele). Prodej a distribuce narkotik jsou řízeny bohatými patrony, ať již ze strany vlády či přímo rodiny prezidenta Karzáiho, regionálními veliteli, Tálibánem či jinými vlivnými funkcemi.

¹⁴ YADAV, Vikash, *The Myth of the Moderate Taliban*.

¹⁵ RUBIN, Barnett R., *The Fragmentation of Afghanistan*, s. 128–129.

¹⁶ Typickým případem je například přesun bývalého velitele Herátu Ismaíla Chána do vlády v Kábulu v roce 2005 a jeho nahrazení na vlivném postu guvernéra Herátu jinými lidmi, loajálnějšími Karzáimu, avšak bez výraznější autority v regionu samotném, tj. opět centralizace bez legitimizace.

¹⁷ Abdul Rašíd Dostúm, vlivný polní velitel severního Afghánistánu (zejména uzbecké populace) a významný obchodník s narkotiky, se tak v roce 2005 stal vrchním velitelem afghánské armády, kterým je dodnes s přestávkou vynucené emigrace do Turecka v letech 2008–2009.

¹⁸ Například po nástupu Rangina Dadafara Spanty do úřadu ministra zahraničních věcí v roce 2006, kdy byla značná část úředníků ministerstva kádrována podle etnického principu. QASSEM, Shayeq, *Afghanistan Imperatives of Stability* Mispercieved, s. 265.

¹⁹ GIUSTOZZI, Antonio, *Los Grupos étnicos y la movilización política en Afganistan*, s. 41.

²⁰ BARFIELD, Thomas, *Afghanistan's Ethnic Puzzle*.

²¹ KNJAZEV, Alexandr, *Afganistan v kontekste „Bol'sogo Bližnego Vostoka“*.

²² KNJAZEV, Alexandr, *Afganistan – eto kontrapunkt jevrazijskoj geopolitiki*.

²³ KLEVEMAN, Lutz, *The New Great Game: Blood and Oil in Central Asia*, s. 239.

²⁴ QASSEM, Shayekh, *Afghanistan Imperatives of Stability Mispercieved*, s. 249 a s. 273.

²⁵ STARR, Frederick S., KUCHINS, Andrew C., *The Key Success in Afghanistan. A Modern Silk Road Strategy*. KUCHINS, Andrew C., SANDERSON, Thomas M., GORDON, David A., *Afghanistan: Building the Missing Link in the Modern Silk Road*.

²⁶ LIEVEN, Anatol, *Afghanistan: An Unsuitable Candidate for State-Building*.

LITERATURA

- [1] Survey of The Afghan People [online], *Asia Foundation*, 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.asiafoundation.org/resources/pdfs/Afghanistanin2010survey.pdf>>
- [2] BARFIELD, Thomas. Afghanistan's Ethnic Puzzle. *Foreign Affairs*. 2010, č. 5, s. 54–65.
- [3] GELLER, Armando, ALAM, Shah Jalam. A Socio-Political and -Cultural Model of the War in Afghanistan. *International Studies Review*. 2010, č. 12, s. 8–30.
- [4] GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov and Laptop. The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*. New York: Columbia University Press, 2008. 259 s. ISBN 978-0-231-70010-8.
- [5] GIUSTOZZI, Antonio. Los Grupos étnicos y la movilización política en Afganistan. *Revista de Estudios Sociales* (Bogotá – Kolumbia). 2010, č. 37, 2010, s. 30–46.
- [6] GIUSTOZZI, Antonio. War and Peace Economics of Afghanistan's Strongmen. *International Peacekeeping*. 2007, roč. 14, č. 1, s. 75–89.
- [7] JOHNSON, Thomas H. The Taliban Insurgency and an Analysis of *Shabnamas* (Night Letters). *Small Wars and Insurgencies*. 2007, roč. 18, č. 3, s. 317–344.
- [8] KLEVEMAN, Lutz. *The New Great Game: Blood and Oil in Central Asia*. New York: Grove Press, 2003. 295 s. ISBN 0-8021-4172-2.
- [9] KNJAZEVIĆ, Alexandr, Afganistan – eto kontrapunkt jevrazijskoj geopolitiki. [online]. *Ferghananews*. 07.06.2011. Dostupný z WWW: <<http://www.ferghananews.com>>.
- [10] KNJAZEVIĆ, Alexandr. Afganistan v kontexte „Bol'shogo Bližnego Vostoka“ [online]. *Fond Strategičeskoj kul'tury*. 05.07.2011. Dostupný z WWW: <<http://www.fsk.ru>>.
- [11] KUCHINS, Andrew C., SANDERSON, Thomas M., GORDON, David A. Afghanistan: Building the Missing Link in the Modern Silk Road. *The Washington Quarterly*, 2010, roč. 33, č. 2, s. 33–47.
- [12] LIEVEN, Anatol. Afghanistan: An Unsuitable Candidate for State-Building. *Conflict, Security and Development*. 2007, roč. 7, č. 3, s. 483–489.
- [13] QASSEM, Shaye. Afghanistan Imperatives of Stability Mispercieved. *Iranian Studies*. 2009, roč. 42, č. 2, s. 247–276.
- [14] RUBIN, Barnett R. *The Fragmentation of Afghanistan*. New Haven: Yale University Press, 2002. 378 s. ISBN 0-300-09519-8.
- [15] RUBIN, Barnett R., HAMIZADA, Humayun. From Bonn to London: Governance Challenges ad the Future of Statebuilding in Afghanistan. *International Peacekeeping*. 2007, roč. 14, č. 1, s. 8–25.
- [16] SERENKO, Andrej. Ijun'skij krizis v Kabule: Tegeran i Islamabad lišajut prava golosa v afganskom parlamente [online]. *Afghanistan.ru*, 25.6.2011. Dostupný z WWW: <<http://www.afghanistan.ru/doc/20357.html>>.
- [17] STARR, Frederick S., KUCHINS, Andrew C. *The Key Success in Afghanistan. A Modern Silk Road Strategy*. Silk Road Paper. Washington-Stockholm: Central Asia-Caucasus Institute-Silk Road Studies Program, May 2010. 50 s. ISBN: 978-91-85937-83-7
- [18] YADAV, Vikash, The Myth of te Moderate Taliban. *Asian Affairs. An American Review*. 2010, č. 37, s. 133–145.